

Всичките бяха поели на път самички, беше ги събрала случайността, никой не отговаряше за другия. Можеш ли да ходиш, спадаш към групата; докато си в състояние да ходиш, я правиш по-силна. Почнеш ли групата да се грижи за отделните си членове, щеше да отслабне. Алтруизмът означаваше края ѝ. Чисто собственият интерес увеличаваше шанса за оцеляване. Момчето също го беше разбрало интуитивно. Също и покрай други бе преминавало равнодушно; беше заглушавало у себе си молбите им за помощ, виковете им в гърба си.

Имаше понякога и мънички дела на милосърдие, бързи, едва ли не скришом извършени; изключения. Нерационални. Неразбираеми. Групата не одобряваше тези нарушения на голото самосъхранение.

Дишането на Дългия ставаше все по-тежко. Той жадуваше за вода. Прастар спомен за болка, когато цялото му същество беше безгласен вик за майка му, за утеха. „Милата ми рожба – шепнеше тя, – миличкият ми Миша, къде пак си се озовал? Та нали така не мога да ти помогна? Самичък си, Миша, самичък.“

Нечия ръка го поглади по мишницата. Той се усмихна през сълзи, значи тя все пак беше дошла... Не беше го изоставила... Тъй отдавна беше всичко, и тя, неговата мила майчица, преди цяла вечност.

Отвори очи, за да я види.

Над него стоеше етиопецът.

Дългия изстена страдалчески. Изтеглиха го за мишницата до седнало положение. Боеше се от намеренията на черния. Но нямаше да се противи. Просто затвори очи пред злото, което другият щеше да му стори.

Етиопецът измъкна от раницата си избеляла синя бутилка. Отвинти капачката и побутна отвора към устните му. Каменна студенина. Водата потече в устата му.

– *Май* – каза чернокожият и ливна още мъничко в устата му.

– Още – каза Дългия.

– *Май* – пак каза черният. Дългия повтори след него:

– *Май, май.*

Посе бутилката от ръката му и лакомо изгълта землистата на вкус вода. Когато тя свърши, той надуши миризмите на чернокожия: стара пот, телесната му мазнина. А също и разваления дъх, надигащ се от един празен стомах. Толкова близо никога не бяха били досега. Чувстваше срам и благодарност.

Помъчи се да се изправи, но отново се свлече в праха. Пръстите му тръпнеха, пред очите му се мерзелеше.

Ръката на етиопеца още веднъж изчезна в раницата. Подаде се оттам стиснала същинско чудо: ръждива консервна кутия. Боб, гулаш, всичко можеше да бъде, хартиената обвивка около кутията беше изчезнала. Трябва да я бе намерил в селото при набега им по къщите. Дългия не откъсваше поглед от кутийката. Консерва. Съкровище. Извратено богатство.

Чернокожият коленичи в пръстта. Стисна консервата между колене и я заудря с остър камък. Консервата хлътна, но не се отваряше. Непоносимо мъчение беше. Дългия се отпусна назад и плъзна кокалестите си жълтеникави пръсти в джоба на панталона си. Сетне бавно се изправи и подаде ножа си на етиопеца. Сега онзи можеше да го заколи със собствения му нож. Мисълта се мярна за миг пред очите му и отново изчезна.

Върхът на ножа проби тънката ламарина. Извивайки се и режейки на зигзаг, острието се задвижи по нея, сто че щръкна назъбеният ръб на капачката. Дългия се надвеси, искаше да види какво има вътре, би я изтръгнал от ръцете на другия, стига да можеше. Когато

дупката се разшири достатъчно, чернокожият огъна навън краищата ѝ. Заредуваха се да бъркат в кутията и да изгребват с пръсти желеобразната субстанция. Смътният вкус на месен бульон. Изгълтаха го, облизаха разкъравените си пръсти и доизгребаха остатъците от дъното и стените. Когато кутийката бе ометена до край, очите им – разширени и сладно натежали – се срещнаха, двамата сякаш се опомниха след някакво екстатично престъпление.

„Той сподели яденето си с мен – мислеше си Дългия, – единствената си храна. Той е велик и благороден човек. Има голямо като на кит сърце, не съм достоен да ме удостои със светлината на очите си.“

Долната му устна потръпна, сълзи потекоха по лицето му. Етиопецът му беше показал светлината на душата си, една ярка светлина; той усещаше как тя бе преминала у него, тъй както запалваш свещ от друга свещ. Закри очи с ръце, раменете му бурно затрепериха. На човек само веднъж в живота му е дадено да плаче, понеже е прозрял себе си. Само веднъж в живота си плаче, понеже знае, че за него няма спасение.

Черният пхна празната консерва в раницата си и се огледа. Като че ли не забелязваше изблика на плач на другия. Изправи се и обследва джобовете си. Яденето му се беше отразило добре, той доволно замига към грамадните, тежки облаци над степта.

Облиза ножа и го подаде на Дългия; той го грабна от ръката му.

Когато Дългия стреснато се събуди от несвястното бълнуване в сънищата си и се загледа нагоре към бялата луна, се замоли дано изпитанията му да спрат дотук. Леко беше преваляло, луната висеше неподвижно иззад рехавите, стрелкащи се парцаливи облаци. Благо-

дарността му към чернокожия изведнъж се превърна в отровна отмъстителност. Срамуваше се от мислите си, ала не можеше да ги пропъди. В продължение само на няколко часа се беше молил и да оживее, и да умре – люшката се между тези полюси, разкрачил дългите си нозе в шпагат между живота и смъртта. Но все пак не пукна, все още не.

Около него се търкаляха нещата, които беше плячкосал през дългия поход. Капакът от тенджерата, каската от ръждива метална мрежичка, дългата пръчка, на която се облягаше и на която непохватно бе издялал украса с ножа си. Подпря се на тоягата, докато се изправяше целият вкочанен до кокал от студ. На няколко метра по-нататък в обръча си от трева чернокожият лежеше с ръце, скръстени на гърдите, като загинал рицар. Направи няколко крачки. Откъслек червена светлинка пълзеше по крайчеца на земята, той с удивление установи, че се е върнал към живота.

Бучна с пръчката етиопеца в хълбока. В съня си чернокожият беше отишъл на сватба, ликуващи мъже на коне бяха нахлули в голямата шатра, жени пляскаха с ръце и пееха, той беше щастлив сред ароматния пушек на горящите дърва и ядеше до насита; изобщо не му се ставаше, щеше му се да продължи да си лежи там, където всички тези неща лекокрило пърхаха край него.

Дългия пое по вече полуизтритата от падналия дъжд следа. Понесе само малката си раница, всичко останало изостави – предметите, предпазвали го от дъжда, мухите и злините. Влачейки се, продължи напред, тревата хрущеше под петите му. Тежко се подпираше на тоягата си, защото вече не се доверяваше на нозете си.

Докато се мъknеше тъй през степта, започнаха да го жият стършелите на мислите му. Дължеше живота си

на един прокажен, на човек, съществуващ на ръба на групата. Линиите на животите им се бяха кръстосали и сплели в неразплитаем възел. На крехките му плещи се бе стоварил дълг. Зад него бледото слънце вече се изкачваше по небето. Нејде наоколо беше и човекът, комуто дължеше живота си. Той не се обърна назад.